

Carillon van glas klinkt als een sprookje

In de Utrechtse nieuwbouwwijk Vleuterweide staat een eeuwenoud muziekinstrument in een nieuwe vorm: een carillon waarvan de klokken van glas zijn, in plaats van van brons.

door onze redacteur
Hilbert Meijer

VLEUTEN – Een sprankelend geluid klinkt uit de dertig meter hoge toren van glas in Vleuterweide. Hamertjes tikken – het is vanaf de grond duidelijk zichtbaar – tegen de vijftig roodglazen klokken als beiaardier Boudewijn Zwart op het stokkenklavier slaat. Zwart, een van de bekendste beiaardiers van Nederland, heeft in vele beiaardkamers gezeten, maar nooit eerder bespeelde hij een carillon op een net bestraat plein in een wijk die nog niet eens af is. Het is ook voor het eerst dat hij niet ergens hoog in een toren op het carillonklavier slaat, maar in de buitenlucht op een bankje op de grond. Het klavier staat in draadloze verbinding met de klokken, omdat er in de transparante toren geen plaats was voor een beiaardkamertje. „Het is nog steeds een mechanisch instrument, met toetsen en klepels”, zegt Zwart. „Je kunt hard en zacht spelen, net als bij een gewoon carillon. Het enige verschil is dat de overbrenging elektronisch is.”

Historie

Het glazen instrument, dat donderdagavond met de nieuwe compositie 'Torenhoog, mijlenbreed' wordt ingewijd, is een unicum in de wereld. „We wilden iets totaal nieuws, maar wilden ook een link leggen met de historie”, legt Zwart uit. „Dat glas is nieuw, maar torens die zingen – dat is typisch Nederlands.” De Zingende Toren, zoals het anderhalf miljoen euro kostende bouwwerk heet, is ontworpen door glaskunstenaar en architect Bernard Heesen. Aanvankelijk kreeg hij alleen de opdracht om een toren van glas te maken. Dat werd een stalen frame, met honderden blauw-groene glazen 'bellen'. „Ze zijn mooi in de zon, maar ook bij een dreigende lucht”, wijst Heesen onder aan de toren. „Dan lijkt het wel of ze licht geven.” Toen hem ter ore kwam dat er plannen waren om er bronzen klokken in te plaat-

sen, tekende hij bezwaar aan: er moest en zou een glazen carillon in zijn toren komen.

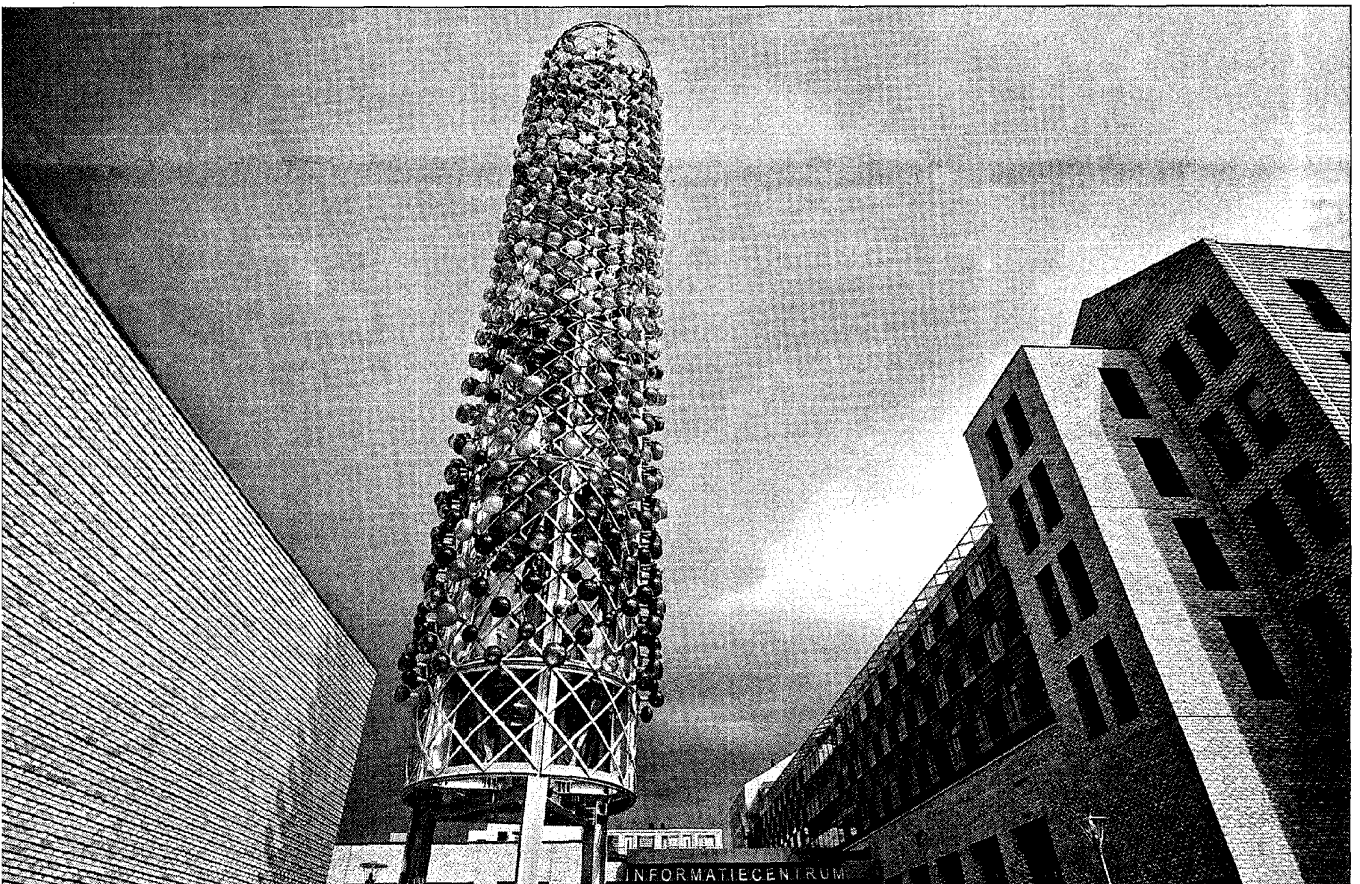
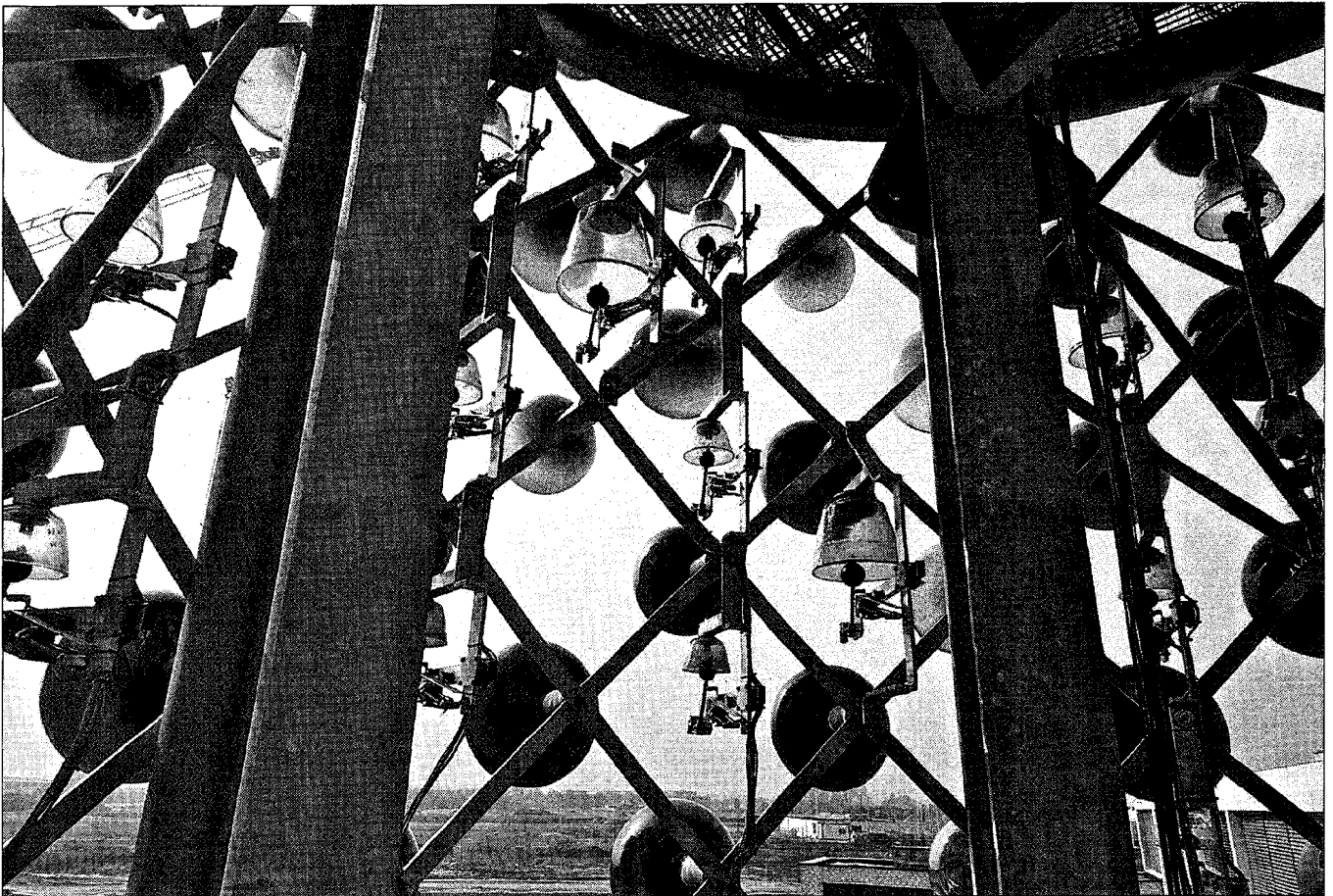
Het was een enorme arbeidsintensieve klus om alle klokken te blazen en te stemmen. Heesen werd bijgestaan door onder meer een klavierbouwer, een componist en door beiaardier Zwart. „In het eerste ontwerp zat veel te weinig nagalm”, zegt Zwart. „Het was 'pok' en weg. Vervolgens hebben we geëxperimenteerd met een andere soort glas. Toen opeens klonk de ene klok nog mooier dan de andere.” Die andere glassoort is loodkristal, legt glaskunstenaar Bernard Heesen uit. „We hebben heel lang gekeken of het theoretisch gezien mogelijk was om een glazen carillon te maken. Maar het was een volstrekte gok of het zou lukken en helemaal een gok hoe het zou klinken.”

De kunstenaar en de beiaardier konden hun geluk niet op toen ze het sprankelende geluid uiteindelijk in een proefopstelling hoorden. „Voor hetzelfde geld was het een suf muziekinstrument geworden”, zegt Heesen. Niet alleen het glas bepaalt de klank, ook de kunststof hamers. Voor de kleinere klokken is kunststof met een andere hardheid gebruikt dan voor de grotere, waarbij net zo lang getest werd tot de goede klank ontstond. „Het klinkt sprookjesachtiger dan een gewoon carillon”, omschrijft Zwart het geluid.

„Helderder en transparanter, zoals glas is. En bij een bronzen carillon klinken de klokken langer na, zodat op een gegeven moment alles door elkaar klinkt. Bij dit glazen carillon gebeurt dat niet.”

De Zingende Toren bevat nog een instrument: vijftig ongestemde glazen klankschalen die door hun 'vrije vormen' weliswaar herkenbare toonhoogten hebben, maar tegelijk vreemde, valse bijklanken hebben. Dit instrument wordt door de beiaardier met een keyboard bespeeld, al dan niet samen met het carillon. „Vals? Nee, schitterend”, vindt Zwart. „Het schept een heel nieuwe wereld.”

In de Utrechtse nieuwbouwwijk Vleuterweide staat een carillon waarvan de klokken van glas zijn.

| foto's Victor Nieuwenhuijs